



ด้านสาธารณสุข



ยุทธศาสตร์ด้าน
การพัฒนา
และเสริมสร้างศักยภาพ
ทรัพยากรมนุษย์



ยุทธศาสตร์ด้าน
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

" ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรอบรู้
ด้านสุขภาพมีส่วนร่วมในการวางระบบ
ในการดูแลสุขภาพ ได้รับโอกาส
ที่เท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงบริการ
สาธารณสุขที่จำเป็น และอยู่ใน
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะ
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ภายใต้ระบบสาธารณสุขที่เป็นเอกภาพ
และการอภิบาลระบบที่ดี "

การปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข ระบบสุขภาพ
ของประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับสถานการณ์
ท้าทายรอบด้าน อาทิ การเป็นสังคมสูงวัยที่คาดว่าจะเข้า
สู่การเป็นสังคมที่สมบูรณ์อย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้า
ของเทคโนโลยีทางการแพทย์ การเกิดโรคอุบัติใหม่
และโรคอุบัติซ้ำที่มีความถี่มากขึ้นโดยเฉพาะโรคโควิด-19
ที่เป็นโรคอุบัติใหม่ไม่สามารถคาดการณ์สถานการณ์
ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงทีส่งผลให้เกิดผลกระทบ
ต่อประชากรในหลายมิติ อาทิ มิติด้านสุขภาพ มิติด้าน
เศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีความพร้อมรองรับ
การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ดังกล่าวได้ทันท่วงที และมี
ประสิทธิภาพจึงได้กำหนดประเด็นปฏิรูปเพื่อเป็นการวาง
ทิศทางการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศ รั้งมือกับ
สถานการณ์ความท้าทายที่มีผลกระทบต่อการบริหาร
จัดการและการให้บริการทางด้านสาธารณสุขของประเทศ



รวมถึงผลกระทบต่อสถานะสุขภาพของประชาชนทั้ง 10 ประเด็น ได้แก่ (1) ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ (2) ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านสุขภาพ (3) กำลังคนสุขภาพ (4) ระบบบริการปฐมภูมิ (5) การแพทย์แผนไทย และสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ (6) ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (7) การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (8) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (9) การคุ้มครองผู้บริโภค (10) ระบบหลักประกันสุขภาพและการป้องกันโรค



โดยมีเป้าหมายหลัก 4 เป้าหมายประกอบด้วย (1) ระบบบริการปฐมภูมิมีความครอบคลุม ตอบสนองความจำเป็น และระบบหลักประกันสุขภาพมีความยั่งยืน พอเพียงมีประสิทธิภาพ สร้างความเป็นธรรม (2) มีข้อมูลสารสนเทศที่ใช้บริหารจัดการการเงินการคลังการบริการในระบบสุขภาพและสาธารณสุขอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ระบบสุขภาพของประเทศไทยมีเอกภาพมีการดำเนินงานด้านสุขภาพของทุกภาคส่วนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (4) ประชาชนไทยมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีบนหลักการสร้างนำซ่อมและผู้ที่ไม่ใช่ประชาชนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพทั้งการรับบริการและการรับภาระค่าใช้จ่าย



ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขมีประเด็นท้าทายที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญได้แก่

1) **ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน** การพัฒนาระบบบริการด้านสาธารณสุขนอกเขตพื้นที่บริการยังขาดการบูรณาการข้อมูลร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทำให้ในบางพื้นที่เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขไปจนถึงการบริหารจัดการงานด้านสาธารณสุขที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการร่วมกันออกแบบนโยบายการบริหารงานด้านสาธารณสุขที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงต่อไป

2) **ระบบข้อมูลข่าวสารงานด้านสุขภาพ** มีมาตรฐานข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพที่เป็นข้อมูลหลายระดับ (Multiple layers) และมีความซับซ้อนมากซึ่งระบบสาธารณสุขยังขาดการจัดเก็บข้อมูลที่มีความคล้อยคลึงกันแต่ไม่มีแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูลที่เผยแพร่ไปยังประชาชนทำให้เกิดความสับสนในการรับข้อมูล จึงจำเป็นต้องหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้ได้เป็นข้อมูลที่จะสื่อสารกับประชาชนได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดและนำไปสู่การใช้ประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด



3) พฤติกรรมด้านสุขภาพของประชาชน ประชาชนในประเทศไทยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) อยู่ในอันดับที่ 4 ใน 10 ของอันดับการตายของประชากรไทย ซึ่งสาเหตุหลัก ๆ มาจากการที่ประชาชนไม่มีการป้องกันรักษาโรคเท่าที่ควร ไม่เห็นถึงความสำคัญของการป้องกันโรค จึงจำเป็นต้องมีการสร้างการตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนให้สามารถป้องกันและเห็นถึงความสำคัญของการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) รวมถึงสร้างการตระหนักรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สามารถห่างไกลจากโรคดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

4) บุคลากรด้านสาธารณสุข ประเทศไทยยังพบปัญหาการขาดแคลนข้าราชการโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล และยังคงมีการลาออกของบุคลากรทางการแพทย์ค่อนข้างสูง ประกอบกับนโยบายการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพยังขาดทิศทางการทำงานที่ชัดเจนในการกระจายบุคลากรไปยังพื้นที่ที่เหมาะสมได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มและรักษากำลังคนด้านสุขภาพให้คงอยู่ในระบบ โดยมีมาตรการจูงใจที่ดึงดูดบุคลากรให้อยู่ในระบบ โดยอาจพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับภาระงานและมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม ประกอบกับพิจารณาบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อต่อยอดพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาสนับสนุนการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น



สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ป 2562 • ป 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ (0701)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 อยู่ในขั้นวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการพัฒนาการทำงานในรูปแบบเขตสุขภาพโดยการกระจายอำนาจให้เขตสุขภาพมีหน้าที่และอำนาจในการบริหารจัดการด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาการบริหารจัดการด้านสุขภาพยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในระยะต่อไปกระทรวงสาธารณสุขจะดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวฯ โดยการกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งใช้กลไกที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับ อำเภอ ระดับตำบล และระดับจังหวัด เข้ามาร่วมขับเคลื่อนในการบริหารพื้นที่ในการกำหนดทิศทางร่วมกัน

ป 2562 • ป 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศสุขภาพ (0702)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพ อาทิ โควิด-19 (ศบค.) หรือไทยชนะ.com (2) LINE @sabaideebot ของกระทรวงสาธารณสุข เหมาะสำหรับผู้ที่เป็กลุ่มเสี่ยงและเข้าข่ายเป็นผู้ติดเชื้อ และ (3) แอปพลิเคชัน "หมอรู้จักคุณ" ของมหาวิทยาลัยนเรศวรมาเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยบริการทุกระดับรองรับการแพทย์และการสาธารณสุขวิถีใหม่ (New Normal Medical Services and Public Health) ในการดูแลผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรัง การฝากครรภ์การส่งเสริมป้องกันโรค งานให้คำปรึกษาและการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสมรรถภาพตลอดช่วงชีวิต

ป 2562 • ป 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 กำลังคนสุขภาพ (0703)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 อยู่ในขั้นวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการบริหารกำลังคนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกระดับในการขับเคลื่อนการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดความเข้มแข็งมีขวัญกำลังใจและถ่ายทอดความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านสาธารณสุข แต่ยังคงพบปัญหาอุปสรรค อาทิ กำลังคนทางการแพทย์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ แพทย์ออกจากระบบภาครัฐไปยังภาคเอกชนเพราะค่าตอบแทนที่สูงกว่าเป็นจำนวนมาก

ป 2562 • ป 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 ระบบบริการปฐมภูมิ (0704)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการพัฒนาเทคโนโลยีผ่านโปรแกรมการพูดคุยส่วนตัวภายใต้ Application “คุยกับหมอ” หมอครอบครัว รวมถึงมีจำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ทั้งสิ้น 1,991 แห่ง ครอบคลุมการให้บริการประชาชน 19,626,529 คน คิดเป็นร้อยละ 29.26 จากประชากรทั่วประเทศ

ป 2562 • ป 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ (0705)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการพัฒนาโดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ โครงการจัดตั้งตลาดกลางวัตถุดิบ สารสกัดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และศูนย์ให้คำปรึกษาผู้ประกอบการสมุนไพรครบวงจร ประชาสัมพันธ์ รูปแบบ Offline : การจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับกลุ่มบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล และโครงการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการแพทย์แผนไทยมีการดำเนินการศึกษาและทบทวนตำรับยากลางรักษาโรคสะเก็ดเงินสำหรับใช้ในทางการแพทย์



ปี 2562 • ปี 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การแพทย์ฉุกเฉิน (0706)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกโดยมีชุดปฏิบัติการฉุกเฉินเพื่อตอบโต้โควิด-19 จำนวน 63 ทีมทั่วประเทศ รวมทั้งการบริการประชาชนผ่านนโยบาย เจ็บป่วยฉุกเฉินมีสิทธิทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients: UCEP) โดยเป็นสิทธิที่รัฐบาลทำให้ประชาชนคนไทยทุกคนหากเกิดเหตุการณ์วิกฤตฉุกเฉินสามารถรักษาฟรี 72 ชั่วโมงแรก

ปี 2562 • ปี 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (0707)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการปรับปรุงระบบงบประมาณของงานด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคโดยสำนักงานหลักประกันสังคมแห่งชาติ (สปสช.) ได้รับความตรงตามค่าบริการเหมาะสมจ่ายรายหัวประเภทบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปี 2562 • ปี 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (0708)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินการเพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะสื่อประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะในช่วงโควิด-19 ซึ่งประชาชนมีความตระหนักรู้และให้ความร่วมมือในการสวมหน้ากากและเว้นระยะห่างทางสังคม ส่งผลให้ผลลัพธ์การขับเคลื่อนเป็นไปในทิศทางที่ดี

ปี 2562 • ปี 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (0709)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินการเฝ้าระวังเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค อาทิ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ดำเนินโครงการบริหารจัดการศูนย์เฝ้าระวังการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อติดตามสอดส่องและตรวจสอบความเป็นอันตรายของสินค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค และการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพอาหารปลอดภัย อาทิ โครงการสนับสนุนประชาชนบริโภคอาหารปลอดภัย โดยการส่งเสริมให้ร้านอาหารใช้วัตถุดิบปลอดภัยที่มีการผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ปี 2562 • ปี 2563 • เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 ระบบหลักประกันสุขภาพ (0710)

สถานะการบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 อยู่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย โดยช่วงที่ผ่านมา มีการยกระดับบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้แก่ การอนุญาตให้ผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเข้ารับบริการในหน่วยบริการปฐมภูมิได้ทุกที่โดยที่ผู้ป่วยไม่ต้องใช้ใบส่งตัว อีกทั้ง ผู้ป่วยมะเร็งเข้ารับบริการได้ในสถานบริการที่มีความพร้อมตลอดจนการแจ้งเปลี่ยนหน่วยบริการและรับบริการได้ทันที ซึ่งจะเป็นการยกระดับการบริการให้ประชาชนได้รับการดูแลสุขภาพภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพอย่างเหมาะสม



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ

● เป้าหมาย ●

ระบบสุขภาพไทยมีเอกภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพ
ทุกภาคส่วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ระบบสุขภาพมีการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม
ของทุกภาคส่วนเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายผลักดันให้มีการกำหนด
ทิศทางการพัฒนาระบบสุขภาพ และมีกลไกการทำงาน
ในรูปแบบเขตสุขภาพโดยได้มีการดำเนินการโดยหลาย
หน่วยงานทั้งในกระทรวงสาธารณสุขและนอกกระทรวง
สาธารณสุข แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการกำหนด
นโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงทำให้ไม่ม
ีการประสานงานและการบูรณาการเท่าที่ควร อีกทั้ง
การจัดบริการด้านสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร
และเขตภูมิภาคทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น
ส่วนภูมิภาค และภาคประชาชนต่างมีการดำเนินการ

ที่ต่างกันทำให้ขาดการเป็นเอกภาพนอกจากนี้ ยังมีหลาย
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ อาทิ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
อุตสาหกรรม และสิ่งเจือปนในอาหาร ทำให้ระบบบริการ
ด้านสุขภาพไม่ทั่วถึง ขาดประสิทธิภาพ มีความซ้ำซ้อน
และมีการใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่





การดำเนินงานที่ผ่านมา ที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนผ่านแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข โดยมีกลไกการทำงานในรูปแบบเขตสุขภาพ กระจายอำนาจให้เขตสุขภาพมีหน้าที่และอำนาจในการบริหารแผน กำหนดเป้าหมายในระยะที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีกระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและพบปัญหาในการบริหารจัดการที่ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในระยะต่อไปกระทรวงสาธารณสุขจะดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวๆ โดยการกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งใช้กลไกที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับจังหวัด เข้ามาร่วมขับเคลื่อนในการบริหารพื้นที่ในการกำหนดทิศทางร่วมกันให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ระดับพื้นที่ โดยการมุ่งเน้นการจัดบริการของหน่วยบริการ ในลักษณะพวงบริการ การบริหารงบประมาณ/เงินกองทุนของหน่วยในระดับเขตสุขภาพ โดยไม่คำนึงถึงเขตสุขภาพที่ไม่ใช่เขตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข แต่เป็นเขตสุขภาพที่มีคณะกรรมการจากภาคประชาชนมาร่วมบริหารด้วย หากมีการดำเนินการจัดการเขตสุขภาพโดยมีการจัดระบบบริการและบริหารจัดการในลักษณะนี้ จะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งที่ทำให้เขตสุขภาพ มีระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายในส่วนของบริหารจัดการด้านสุขภาพของประเทศไทยยังขาดการบูรณาการและการร่วมรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานและท้องถิ่นอย่างจริงจัง จึงทำให้การประสานงานในการดำเนินการขับเคลื่อนยังไม่สามารถเห็นผลได้เท่าที่ควร อาทิ (1) การดูแลรักษาและการเข้าถึงบริการของประชาชนยังมีความเหลื่อมล้ำในแต่ละเขตสุขภาพ (2) การบริหารจัดการหรือการดูแลยังไม่สามารถแก้ปัญหาของพื้นที่โดยตรง และ (3) การจัดสรรทรัพยากรด้านงบประมาณ และกำลังคนมีความเหลื่อมล้ำในแต่ละเขตบริการ เพราะเป็นการจัดสรรจากส่วนกลาง แต่ยังเป็นการทำงานเพื่อตอบสนองนโยบายจากส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้เป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินการกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่มีนัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย (1) การกระจายอำนาจไปยังหน่วยงานในพื้นที่ ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการทดลองนำร่องการบริหารจัดการด้านสุขภาพการกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้การบริหารจัดการภายในเขตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน (2) ควรกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพของแต่ละภาคส่วนในการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ และ (3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกความเห็นในกำหนดนโยบายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ต่าง ๆ ให้มีความเท่าเทียมกัน





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ สุขภาพ

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

มีเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสุขภาพในรูปแบบใหม่ที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนการจัดการบริการสุขภาพได้จริง

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

สถานบริการและสถานพยาบาลหันมาใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้น



ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ปัจจุบันระบบการบริการสุขภาพด้านสาธารณสุขได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพของการให้บริการมากขึ้น ตั้งแต่การทำทะเบียนคนไข้ การรักษาพยาบาลการวินิจฉัยโรคได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ ยังใช้ในห้องทดลอง การศึกษาและวิจัยทางการแพทย์ รวมทั้งงานทางการศึกษาค้นคว้า การรักษาคนไข้ด้วยระบบการรักษาทางไกล การนำมาประยุกต์ใช้ในส่วน of ระบบบริการทางการแพทย์แบบใหม่ (New Normal Medical Service) การรักษาออนไลน์ผ่านระบบ VDO Call และส่งยาทางไปรษณีย์ ผ่านแนวคิดยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ลดความแออัด ให้ผู้ป่วยเข้าถึงการรักษาในสถานการณ์โควิด-19 (อยู่บ้าน เว้นระยะห่าง) ลดค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยและญาติ เพิ่มขีดความสามารถการรักษา และนำเทคโนโลยีการรักษาส่งถึงบ้าน

การดำเนินงานที่ผ่านมา ที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านสุขภาพหลายกิจกรรมด้วยกัน อาทิ (1) แอปพลิเคชันกลางของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) หรือไทยชนะ.com ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าวฯ สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถบอกได้ว่าทรัพยากรมีเท่าไร ผู้ป่วย ณ ปัจจุบันมีเท่าไร มีระดับความรุนแรงของอาการเท่าไร อุปกรณ์ทางการแพทย์มีเพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วยหรือไม่ ตัวระบบจะช่วยลดภาระของแพทย์ในการปฏิบัติหน้าที่ การทำงานได้รวดเร็ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปปรับใช้ในสถานพยาบาลทั่วประเทศ



ลดความเสี่ยงในการชกประวัติคัดกรอง ลดความเสี่ยงในการใช้เวลาซักถามเมื่ออยู่ที่โรงพยาบาล (2) LINE @sabaideebot โดยกระทรวงสาธารณสุข เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง และเข้าข่ายเป็นผู้ติดเชื้อ จะสามารถบอกไปสู่หน่วยบริการได้ว่าเมื่อเป็นกลุ่มเสี่ยงแล้ว สังเกตอาการ ถูกส่งตรวจว่ามีเชื้อหรือไม่ โดยสามารถรอผลที่บ้าน และหลังจากทราบผลหากเป็นบวก หน่วยบริการจะดำเนินการรับท่านไปสู่การรักษาโดยหน่วยบริการและข้อมูลนี้จะถูกส่งไปยังกรมควบคุมโรค เพื่อรายงานสถานการณ์ผู้ติดเชื้อ และ (3) แอปพลิเคชัน "หมอรู้จักคุณ" ของมหาวิทยาลัยนเรศวรมาเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยบริการทุกระดับรองรับการแพทย์และการสาธารณสุขวิถีใหม่ (New Normal Medical Services and Public Health) ในการดูแลผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรัง การฝากครรภ์ การส่งเสริมป้องกันโรค งานให้คำปรึกษา การรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสมรรถภาพตลอดช่วงชีวิต มีความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนนโยบายการแพทย์และสาธารณสุข 4.0 ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางนำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองและเป็นการสร้างวิถีการดูแลสุขภาพรูปแบบใหม่ ควบคู่กับการให้คำปรึกษาแพทย์และสาธารณสุขทางไกล (Telemedicine, Telehealth) ส่งเสริมการทำงานเชิงรุกที่ครอบคลุมครัวและอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลตลอดช่วงชีวิต เท่าเทียมแม้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายคือ มาตรฐานข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพในปัจจุบันมีข้อมูลหลายระดับ (Multiple layers) และมีความซับซ้อนมาก ซึ่งระบบสาธารณสุขยังขาดกลไกที่จะบูรณาการมาตรฐานข้อมูลในเรื่องเดียวกันที่ต่างกันจากหลายหน่วยงานให้ใช้มาตรฐานเดียวกันแม้กระทั่งหน่วยงานภายในกระทรวงสาธารณสุขเองยังเกิดภาวะรั่วไหลของข้อมูล ข้อมูลไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากหลายกรมอาจมีการจัดเก็บข้อมูลที่เหมือนกันแต่ไม่ได้มีการหารือกันโดยเฉพาะซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและเมื่อสื่อสารข้อมูลไปยังประชาชนอาจทำให้เกิดความสับสนในตัวชุดข้อมูลได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย ควรคำนึงถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านสุขภาพในทุกมิติให้สามารถทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้แบบไร้รอยต่อด้วยความปลอดภัยและเป็นประโยชน์ ไปจนถึงการหาหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพที่สำคัญให้เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้เป็นข้อมูลที่จะสื่อสารกับประชาชนในชุดเดียวกันและนำไปสู่การใช้ประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นระบบเดียวกัน



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 กำลังคนสุขภาพ

ปี 2562 ●
ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

สัดส่วนบุคลากรสุขภาพต่อประชากรในระดับประเทศเพียงพอและสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของประเทศและแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีแผนผลิตและพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับแผนความต้องการกำลังคนมากขึ้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป หนึ่งในพลังขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับประชาชนและถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของระบบบริการสุขภาพ นั่นคือ กำลังคนด้านสุขภาพ การพัฒนากำลังคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในปี พ.ศ. 2565 มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายบุคลากรสุขภาพ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนวิชาชีพ และเพิ่มสัดส่วนบุคลากรสุขภาพต่อประชากรในระดับประเทศ โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรที่มีขีดความสามารถคงอยู่ในระบบอย่างยั่งยืนและมีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้เห็นภาพของตลาดแรงงานบุคลากรสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการขาดแคลนวิชาชีพโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลและยังคงมีการลาออกของบุคลากรทางการแพทย์ค่อนข้างสูง ประกอบกับนโยบายการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพยังขาดทิศทางการทำงานที่ชัดเจนในการกระจายบุคลากรไปยังพื้นที่ที่เหมาะสมได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้การวางแผนผลิตกำลังคนที่ตอบสนองกับความต้องการยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปเรื่องกำลังคนสุขภาพที่สำคัญ อาทิ กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการบริหารกำลังคนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในทุกระดับในการขับเคลื่อนการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดความเข้มแข็งมีขวัญกำลังใจและถ่ายทอดความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานบริหารทรัพยากรบุคคลด้านสาธารณสุข อันจะส่งผลให้สถานพยาบาลและหน่วยงานด้านสาธารณสุขมีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการด้านสาธารณสุข พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลกำลังคนด้านสุขภาพที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพตามแผนพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพแห่งชาติ โดยมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรสุขภาพอย่างเป็นระบบ อาทิ จำนวน การกระจาย การผลิต การจ้างงาน และการเคลื่อนย้าย เพื่อให้เห็นภาพรวมของตลาดแรงงานบุคลากรสุขภาพ (Health labor market) โดยครอบคลุมทั้งในภาครัฐและเอกชน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ยังมีความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายตามประเด็นปฏิรูป คือ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแม้จะมีการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังพบกับ (1) ปัญหาด้านกำลังคนที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้มีแพทย์ไม่เพียงพอกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ (2) “ภาวะแพทย์สมองไหล” กล่าวคือ การที่แพทย์ออกจากระบบภาครัฐไปยังภาคเอกชนหรือเปิดสถานประกอบเวชกรรม (คลินิก) เป็นของตัวเอง เนื่องจากได้ค่าตอบแทนสูงกว่าในทางกลับกัน พยาบาลเป็นอีกหนึ่งวิชาชีพที่ผู้จบการศึกษามีความต้องการที่จะอยู่ในระบบโดยอยากรับราชการเป็นจำนวนมาก แต่อัตรากำลังของตำแหน่งพยาบาลมีจำนวนจำกัด นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีความพยายามในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ออกมามากอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีความขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางที่สำคัญ อาทิ วิทยุแพทย์ แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน และรังสีรักษา



ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศจึงควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มและรักษากำลังคนด้านสุขภาพให้คงอยู่ในระบบ โดยมีมาตรการจูงใจที่ดึงดูดบุคลากรให้อยู่ในระบบ โดยอาจพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับภาระงานและมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม ประกอบกับพิจารณาการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อต่อยอดพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาสนับสนุนการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ให้เป็นรูปธรรม อาทิ การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการวินิจฉัยโรค การพัฒนาแอปพลิเคชันให้คำปรึกษาทางการแพทย์และสาธารณสุขทางไกล (Telemedicine, Telehealth) เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างทั่วถึงและแก้ไขปัญหาคาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ รวมทั้งศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเรียนร่วมกันระหว่างวิชาชีพในลักษณะสหวิทยาการ กล่าวคือ เปิดโอกาสให้นักศึกษาแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เรียนร่วมกับสาขาวิชาอื่น ๆ ประกอบกับการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความผูกพันกับชุมชน อันจะส่งผลให้สามารถบริการประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลกำลังคนด้านสุขภาพให้บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

ระบบบริการปฐมภูมิ

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

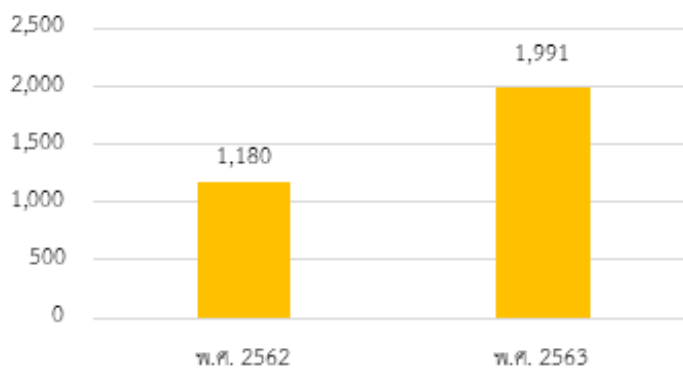
ความครอบคลุมของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

การให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิมีความครอบคลุมประชากรร้อยละ 35

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิลือเป็นรากฐานของระบบสาธารณสุข ซึ่งกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ ครอบคลุมการบริการประชาชนจำนวนมากทั้งในเขตเมืองและชนบท อย่างไรก็ตาม การบริการปฐมภูมิยังเผชิญกับความท้าทายในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นจำนวนแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวที่ไม่เพียงพอ คุณภาพของอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ยังต้องได้รับการอบรม ตลอดจนการบูรณาการฐานข้อมูลของผู้รับบริการในหน่วยปฐมภูมิในที่เชื่อมโยงกับสถานพยาบาลในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น การปฏิรูปเพื่อยกระดับการบริการปฐมภูมิให้มีประสิทธิภาพ จะช่วยลดความแออัดในการรักษาในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ และสร้างความยั่งยืนของระบบสาธารณสุขผ่านการกระจายทรัพยากรและสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่

จำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ



ที่มา: สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานด้านบริการปฐมภูมิ ซึ่งครอบคลุมการจัดสรรให้มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและเจ้าหน้าที่ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในจำนวนที่เหมาะสม ส่งเสริมการบูรณาการดำเนินงานที่สอดคล้องกันระหว่างองค์กรสุขภาพปฐมภูมิเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีผ่านโปรแกรมการพูดคุยส่วนตัวภายใต้ Application “คุยกับหมอ” ซึ่งถือเป็นโครงการบริการด้านสุขภาพทางไกล สามารถปรึกษาสุขภาพแบบส่วนตัวกับแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำคลินิกหมอครอบครัว ทั้งนี้ ปี 2563 มีจำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิทั้งสิ้น 1,991 แห่ง ครอบคลุมการให้บริการประชาชน 19,626,529 คน คิดเป็นร้อยละ 29.26 จากประชากรทั่วประเทศ ซึ่งถือว่ามีความก้าวหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 มีจำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิทั้งสิ้น 1,991 แห่ง ครอบคลุมการให้บริการประชาชน 19,626,529 คน



คิดเป็นร้อยละ 29.26 จากประชากรทั่วประเทศ ซึ่งถือว่ามีความก้าวหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการยังประสบกับความท้าทายในการวางแผน อัตรากำลังในแต่ละสาขาวิชาชีพที่เหมาะสมกับบริบททางสาธารณสุขที่เปลี่ยนไป อาทิ จิตแพทย์ นักกายภาพบำบัด การกำหนดแรงจูงใจ ค่าตอบแทน หรือความก้าวหน้าทางวิชาชีพที่ยังไม่ตอบสนองต่อความสนใจของแพทย์ ตลอดจน การขาดการบูรณาการระบบฐานข้อมูลของหน่วยปฐมภูมิร่วมกับสถานพยาบาลในระดับที่ใหญ่ขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศ ควรเร่งรัดผลิตบุคลากรทางด้านแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว และจัดให้มีค่าตอบแทน สวัสดิการ มาตรการจูงใจที่เหมาะสม ส่งเสริมการจัดอบรม สุขภาพปฐมภูมิสำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านสุขภาพ ให้เกิดความเชี่ยวชาญ และทำหน้าที่สนับสนุนแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง ผู้ใช้บริการในระดับชุมชนเข้ากับสถานพยาบาลอื่น ๆ บนพื้นฐานของความปลอดภัยส่วนบุคคล และดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มจำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิที่สามารถให้บริการประชาชน ครอบคลุมทั้งประเทศ





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร เพื่อเศรษฐกิจ

● เป้าหมาย ●

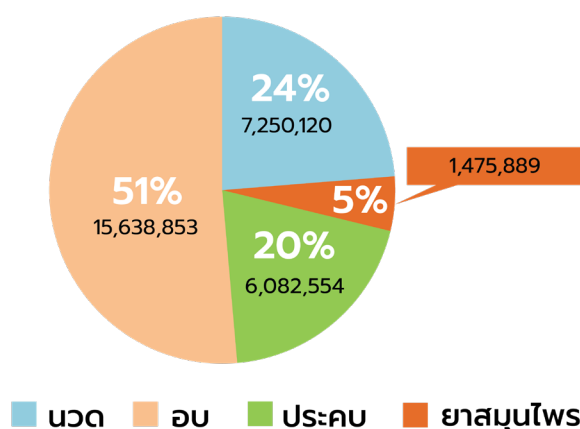
ประเทศไทยมีความมั่นคงจากการนวดไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพร การแพทย์แผนไทยมีความมั่นคงในระบบบริการสุขภาพ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทั้งการนวดแผนไทย และเข้าถึงผลิตภัณฑ์สมุนไพรทางการรักษาเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การจัดการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้รับความเชื่อมั่น และประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้เพิ่มขึ้น โดยเห็นได้จากจำนวนครั้งในการรับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่แผนกผู้ป่วยนอกทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ โดยในช่วงปี 2562- 2563 ที่ผ่านมามีการเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจำนวน 30,398,357 ครั้ง เมื่อวิเคราะห์แยกตามประเภทการให้บริการหลักที่ผู้ป่วยได้รับพบว่ามี 4 ประเภทที่มีการรับบริการสูงสุด ได้แก่ ยาสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 51.36 หัตถเวชกรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 23.81 ประคบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 19.98 และอบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 4.85

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ อาทิ (1) โครงการจัดตั้งตลาดกลางวัตถุดิบ สารสกัดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และศูนย์ให้คำปรึกษาผู้ประกอบการสมุนไพรครบวงจร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร บริษัท ไทย แอ็กโกร เอ็กสเซนจ์ จำกัด (ตลาดไท) และบริษัท มอร์ เมดดิคัล จำกัด ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดตั้งตลาดกลางในการจำหน่ายวัตถุดิบสมุนไพรไทย ส่งเสริมให้ผู้ซื้อและเกษตรกรตระหนักในการพบปะซื้อขาย และส่งเสริมการขายวัตถุดิบสมุนไพรสดและวัตถุดิบสมุนไพรแปรรูปที่มีคุณภาพ ตลาดกลาง ณ ตลาดไท (2) ประชาสัมพันธ์รูปแบบ Offline : การจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับกลุ่มบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเตอร์เนชันแนล และบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด ออกบูธจำหน่ายสินค้า ณ ห้างสรรพสินค้าคิง เพาเวอร์ ศรีวารี และห้างสรรพสินค้า ICON SIAM และคัดเลือกผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ (Premium Herbal Products) กว่า 208 ผลิตภัณฑ์ และ (3) โครงการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการแพทย์แผนไทย มีการดำเนินการศึกษาและทบทวนตำรับยากลางรักษาโรคสะเก็ดเงิน สำหรับใช้ในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยนาร่อง 19 แห่ง จำนวน 3 ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาต้มรับประทาน ตำรับยาต้มอาบ หรือแปรรูป และตำรับยาทาน้ำมัน



ที่มา: ประเภทบริการทางการแพทย์ไทย กระทรวงสาธารณสุข



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ (1) จำนวนบุคลากรทางการแพทย์แผนไทยไม่ครอบคลุมถึงหน่วยบริการระดับชุมชนทำให้ชุมชนอาจยังไม่สามารถเข้าถึงแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพได้เท่าที่ควร (2) การเชื่อมโยงมิติการจัดการบริการแพทย์แผนไทยระหว่างจังหวัด ซึ่งหน่วยบริการด้านแพทย์แผนไทยระหว่างจังหวัดและหน่วยบริการโรงพยาบาลตำบลและโรงพยาบาลส่งเสริมส่วนตำบล ยังขาดการประสานและบูรณาการร่วมกัน (3) ขาดการบูรณาการการสนับสนุนระบบยาสมุนไพรในแต่ละเขตสุขภาพทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเข้าถึงยาแพทย์แผนไทยจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย ควรคำนึงถึง การกำหนดอัตรากำลังคนด้านแพทย์แผนไทยให้เพียงพอถึงในระดับชุมชน โดยอาจพิจารณาจากการเปิดการเรียนการสอนวิชาแพทย์แผนไทยที่ได้รับคุณวุฒิที่ถูกต้องตามหลักสากล รวมทั้งควรจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนางานด้านแพทย์ไทยระหว่างเขตสุขภาพทั่วประเทศ ให้สามารถมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแพทย์แผนไทยเบื้องต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การแพทย์ฉุกเฉิน

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

ประชาชนเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างเท่าเทียม
ทั่วถึง และทันเวลาและมีมาตรฐาน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ระบบการแพทย์ที่ฉุกเฉินที่มีคุณภาพและเป็นมาตรฐาน

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยดูแลรักษาผู้ป่วยให้ทันต่อการเข้ารับการรักษา ถือเป็นสิทธิและบริการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ยังพบประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้อันเนื่องมาจากพื้นที่ห่างไกลที่ยังไม่สามารถเข้าถึงการรับบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้และประชาชนส่วนมากยังสับสนถึงวิธีการติดต่อในการเข้าระบบการรักษาของการแพทย์ฉุกเฉิน

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน ในช่วงปี 2563 อาทิ (1) รับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกเป็นอย่างมากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินได้มีการรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าวฯ โดยมีชุดปฏิบัติการฉุกเฉินเพื่อตอบโต้ โควิด-19 จำนวน 63 ทีมทั่วประเทศ อบรมเสริมสร้างทักษะ ความรู้ในการป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย รวมทั้งจัดอุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อขณะปฏิบัติการกิจ เพื่อเป็นทีมสำรองช่วยชุดปฏิบัติการระดับสูงปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่มีผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 จำนวนมาก ซึ่งได้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าวฯ ประกอบด้วย ชุดปฏิบัติการฉุกเฉินในระบบการแพทย์ฉุกเฉินสังกัดมูลนิธิ จำนวน 33,358 คน รถปฏิบัติการฉุกเฉิน จำนวน 8,402 คัน ในจำนวนมูลนิธิ 400 กว่าแห่งทั่วประเทศ ได้จัดอบรมชุดปฏิบัติการฉุกเฉินในสังกัดมูลนิธิเป็นชุดปฏิบัติการฉุกเฉินพิเศษเพื่อตอบโต้ โควิด-19 เพื่อสนับสนุนงานของระบบสาธารณสุขให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และ (2) การบริการประชาชนผ่านนโยบาย เจ็บป่วยฉุกเฉินมีสิทธิทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients: UCEP) โดยเป็นสิทธิที่รัฐบาลทำให้ประชาชนคนไทยทุกคน หากเกิดเหตุการณ์วิกฤตฉุกเฉิน สามารถรักษาฟรี 72 ชั่วโมงแรก (3 วัน) ให้พ้นภาวะวิกฤต โดยจะรักษาที่โรงพยาบาลใดก็ได้ที่ใกล้ผู้ป่วยที่สุดโดยสามารถโทรติดต่อประสานขอความช่วยเหลือที่สายด่วน 1669 ตลอด 24 ชั่วโมง และหากประชาชนหรือสถานพยาบาลมีข้อสงสัยสอบถามได้ที่ โทร. 0-2872-1669 หรือ ucepcenter@niems.go.th ตลอด 24 ชั่วโมง

การทำงาน ของทีม SCOT



ที่มา: คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ

พุทธศักราช 2562 - 2563



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย จากสถานการณ์ดังกล่าวฯ ส่งผลให้ (1) บุคลากรทางแพทย์ต้องรับมือกับผู้ป่วยฉุกเฉินหนักขึ้น ส่งผลกระทบให้จำนวนแพทย์ฉุกเฉินไม่สามารถเข้าถึงได้ทั่วทุกพื้นที่ รวมทั้ง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการแก้สถานการณ์การแพทย์ฉุกเฉินมีการขาดชะงักเนื่องจากบุคลากรที่มีความรู้ ผ่านการอบรมยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ต้องอยู่ในความปลอดภัย (2) ประชาชนบางกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้ไม่รู้จักวิธีการแจ้งเหตุที่ถูกต้องในการดำเนินการ และ (3) การวางระบบปฐมพยาบาลทั้งหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในการดูแลหากได้รับอุบัติเหตุเฉียบพลัน ซึ่งหากสอบถามหน่วยงานต่าง ๆ แล้วความรู้ทั่วไปในการดูแลตัวเองเรื่องดังกล่าวฯ ประชาชนทั่วไปยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการรักษาและปฐมพยาบาลเบื้องต้นอยู่มาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย ควรคำนึงถึงบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับการกิจด้านการแพทย์ฉุกเฉินเฉพาะทาง โดยอาจพิจารณาและยกระดับบุคลากรด้านสาธารณสุข อาทิ ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครด้านสาธารณสุข (อสม.) ให้สามารถรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ในเบื้องต้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์วิธีการเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินให้กับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ให้สามารถเข้าใจในวิธีการเข้าถึงการแพทย์ฉุกเฉินมากยิ่งขึ้น



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

การสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

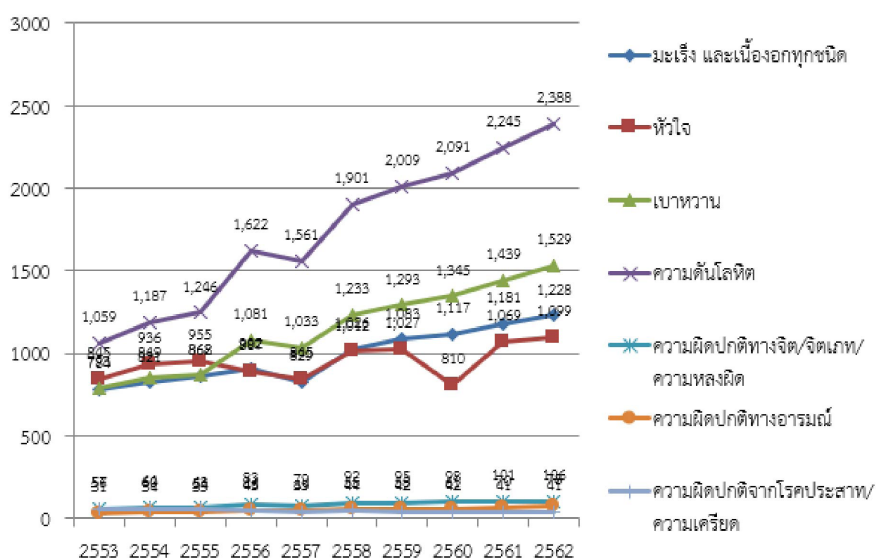
เพื่อพัฒนาระบบงาน P&P ให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีที่เพิ่มขึ้น

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (LE) ไม่น้อยกว่า 85 ปี และอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ไม่น้อยกว่า 75 ปี (HALE)

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป โรคที่เกิดจากพฤติกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยนับเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ ของการป่วยและเสียชีวิตของคนไทย ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการดำเนินชีวิตที่มีพฤติกรรมเสี่ยง อาทิ การบริโภคอาหารรสหวานจัด ไขมันสูง หรือเค็มจัด การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ ขาดการออกกำลังกาย ผนวกกับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของไทย โดยในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสมบูรณ์ (Aged Society) กล่าวคือมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งจากการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข (ชัยทวี, 2563) พบว่าร้อยละ 30 ของคนไทยก่อนที่จะเข้าสู่วัยเป็นผู้สูงอายุ ไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่า และคุณภาพ (Active Ageing) ในอนาคต โดยเฉพาะในมิติด้านสุขภาพและความมั่นคงทางด้านรายได้ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพ ภาระค่าใช้จ่ายในการป้องกันโรค และการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิรูประบบการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพดี และเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในอนาคต (Active Ageing) อันจะนำไปสู่การลดภาระงบประมาณในการให้บริการสุขภาพของรัฐ และคนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยการมีสุขภาพดีที่ยาวนานขึ้น

อัตราการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญและโรคทางจิตเวช (อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน)



ที่มา: สศช., 2563



ประเภทบริการ	ปีงบประมาณ (บาท/คน)		
	2561	2562	2563
บริการผู้ป่วยนอกทั่วไป	1,167.41	1,190.01	1,251.68
บริการผู้ป่วยในทั่วไป	1,199.72	1,294.94	1,371.07
บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค	415.55	431.43	452.60

ที่มา: แนวทางการบริหารงบสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ปีงบประมาณ 2563, สปสช.

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค พบว่า มีการปรับปรุงระบบงบประมาณของงานด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยสำนักงานหลักประกันสังคมแห่งชาติ (สปสช.) ได้รับจัดสรรงบประมาณค่าบริการเหมาจ่ายรายหัวประเภทบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อการดำเนินการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สัดส่วนงบประมาณประเภทบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคยังอยู่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับงบประมาณประเภทบริการผู้ป่วยนอกและในทั่วไปที่สูงกว่าประมาณ 3 เท่า ซึ่งหากมีการจัดสรรงบประมาณด้านการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่มากขึ้นอาจช่วยให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีขึ้นและลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาโรคที่สูงกว่าได้ในอนาคต

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (P&P) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านสุขภาพของคนไทยเพื่อลดความเสี่ยงต่อการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) 2) ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากภาวะเครียดในสังคมปัจจุบัน 3) ความเสี่ยงของการเกิดโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำที่ยากต่อการควบคุมและป้องกันโรค และ 4) ความท้าทายในการจูงใจให้หน่วยงานภาครัฐผนวกแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงาน เพื่อร่วมกับขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคให้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมายโดยการคำนึงถึงการพัฒนาบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (P&P) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายในการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค โดยเฉพาะในระดับชุมชน อาทิ การปรับเปลี่ยนบทบาทโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) จากเดิมที่เน้นการรักษาโรคมาเป็นการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ หรือนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสำนึกและความรู้ในการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ อาทิ การสร้างแรงจูงใจในการออกกำลังกายผ่านการแจกตั๋วรถไฟฟรีดังเช่นตัวอย่างในประเทศรัสเซีย นอกจากนี้ ควรมีการขับเคลื่อนแนวคิดทฤษฎีนโยบายห่วงใยสุขภาพ (Health in All Policies-HiAP) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนร่วมเป็นพลังสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคแก่คนไทยอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

● เป้าหมาย ●

ประชาชนไทยทุกคนมีทักษะในการเข้าถึงและประมวลข้อมูลสุขภาพเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพมากขึ้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การดำเนินการเพื่อยกระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนถึงแม้มีความก้าวหน้าในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งประชาชนมีความตระหนักรู้และให้ความร่วมมือในการสวมหน้ากากและเว้นระยะห่างทางสังคม ส่งผลให้ผลลัพธ์การขับเคลื่อนเป็นไปในทิศทางที่ดี อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังประสบกับปัญหาสุขภาพโดยเฉพาะจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) ซึ่งเป็นโรคที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความรอบรู้ตามช่วงอายุและระดับการศึกษา ยังพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำเป็นกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพต่ำกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้นการสร้างความรู้ความรอบรู้ด้านสุขภาพให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงจะเป็นส่วนสำคัญในการลดการเจ็บป่วย ตลอดจนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อสร้างความ

ตระหนักรู้ด้านสุขภาพยังเผชิญกับข้อจำกัดในหลายด้าน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปความรู้ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่จำเป็น และประมวลข้อมูลสุขภาพเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างถูกต้อง โดยคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่าภาพรวมอยู่ที่ 88.72 คะแนน จากคะแนนเต็ม 136 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังพบว่าคนไทยร้อยละ 19.09 มีความรู้ด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอที่จะมีส่วนร่วมหรือใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารและบริการสุขภาพ



ที่มา: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2562

¹เขตสุขภาพ คือ เขต 1: เชียงใหม่ / เขต 2: พิษณุโลก / เขต 3: นครสวรรค์ / เขต 4: สระบุรี / เขต 5: ราชบุรี / เขต 6: ชลบุรี / เขต 7: ขอนแก่น / เขต 8: อุตรดิตถ์ / เขต 9: นครราชสีมา / เขต 10: อุบลราชธานี / เขต 11: นครศรีธรรมราช / เขต 12: ยะลา



การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นการคัดกรองข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ถูกต้อง ทันการณ์ ผ่านการพัฒนากลไกสำหรับการตอบสนองต่อข้อมูลเท็จด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข้อมูลและข่าวสารสุขภาพที่เป็นเท็จ โดยบรรจุรายการประจำด้านสุขภาพร่วมกับสถานีโทรทัศน์ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มช่องการสื่อสารในวิทยุท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ และช่องเคเบิลทีวี กระทรวงสาธารณสุขยังร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อยกระดับการรู้หนังสือและทักษะสุขภาพ รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา เรื่องความรู้ด้านสุขภาพภายในระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนการขับเคลื่อนการสร้างความรู้รอบรู้ในโรงพยาบาล ชุมชน และสถานประกอบการ โดยเน้นกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ นอกจากนี้ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางสาธารณสุขในระดับพื้นที่ ด้วยการอบรมและแต่งตั้ง อสม. ในฐานะผู้นำด้านความรู้สุขภาพเพื่อเป็นตัวเชื่อมในการกระจายข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพจากกรมอนามัยสู่ชุมชน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการสื่อสารและการให้สุขศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน อีกทั้งการเข้ามามีอิทธิพลของข่าวปลอมด้านสุขภาพในสื่อออนไลน์ ประกอบกับข้อจำกัดของประชาชนบางกลุ่มในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบเนื้อหา และแนวทางปฏิบัติอย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ไม่ได้รับโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพิ่มความเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วย นอกจากนี้ ข้อมูลทางสุขภาพและระบบบริการสุขภาพมีความซับซ้อนมากเกินไปที่จะเข้าใจและใช้ประโยชน์ได้ ทำให้กลุ่มประชากรข้างต้นขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองที่ถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูป ควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย โดยเฉพาะ การปรับใช้ภาษาและสื่อวิถีทัศน์ที่ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจได้ง่ายสำหรับกลุ่มเสี่ยง ขับเคลื่อนให้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังและตอบโต้ความเสี่ยงเพื่อเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพ หรือสาสุขขัวร์ เพื่อตอบสนองต่อข้อมูลอันเป็นเท็จและสร้างเครือข่ายการรับรู้ข้อมูลทางสุขภาพที่ถูกต้องในวงกว้าง รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทหรือเป็นสมาชิกของกลุ่มชมรมในชุมชน เนื่องจากผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจะสามารถนำข้อมูลที่ถูกต้องไปเผยแพร่ให้กับบุคคลใกล้เคียงในกรณีที่บางกลุ่มที่ยังมีจุดอ่อนทางเทคโนโลยีอยู่ ตลอดจนสนับสนุนการยกระดับศักยภาพของบุคลากรและหน่วยงานในท้องถิ่นในการเผยแพร่ จัดเก็บ และคัดกรองข้อมูลสุขภาพเชิงพื้นที่



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

● เป้าหมาย ●

เกิดแนวทางการบูรณาการงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพในประเทศที่เป็นระบบ มีมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภคด้านสุขภาพทุกกลุ่ม รวมถึงกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ร้อยละของผู้ได้รับผลกระทบอันไม่พึงประสงค์จากบริการด้านสุขภาพที่ลดลง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความเสี่ยงสูงในการบริโภคผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งในเรื่องคุณภาพและราคา ซึ่งจากข้อมูลสถานการณ์ผู้บริโภค ปี 2561 และ 2562 โดยมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค พบว่า ปัญหาด้านอาหาร ยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพ เป็นปัญหาที่ผู้บริโภคได้รับผลกระทบและร้องเรียนมากที่สุดคิดเป็นจำนวน 1,505 ราย (พ.ศ. 2561) และ 1,534 ราย (พ.ศ. 2562) โดยส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาการโฆษณาเกินจริง โอ้อวดสรรพคุณ ทำให้คนเข้าใจผิดและหลงเชื่อโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ ปัญหาด้านบริการสุขภาพและสาธารณสุขเป็นปัญหาที่มีการร้องเรียนมากที่สุดเป็นอันดับ 3 ซึ่งมีจำนวน 705 ราย (พ.ศ. 2561) และ 703 ราย (พ.ศ. 2562) โดยผู้บริโภคมักขอคำปรึกษาเรื่องการย้ายหรือสอบถามสิทธิของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในพื้นที่ต่างจังหวัด เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่ไม่สามารถรับข่าวสารได้อย่างเพียงพอ หรือเทคโนโลยีเข้าไม่ถึงผู้บริโภคมากเท่าที่ควร สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการคุ้มครองบริโภคที่ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดการจัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพที่ครอบคลุม ตั้งแต่นโยบาย การค้า กฎหมาย ผู้บริโภคผู้ประกอบการวิชาชีพ กระบวนการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าและงบประมาณสำหรับการจัดทำระบบคุ้มครองผู้บริโภค ไปจนถึงการมีมาตรการในการควบคุมมาตรฐานของสินค้า

และบริการที่ถูกต้องและเป็นธรรม รวมทั้ง การทำให้ผู้บริโภคมีความรอบรู้เท่าทันสื่อและสิ่งโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ อาทิ อาหารเสริม ยาลดน้ำหนัก เพื่อป้องกันเกิดผลกระทบต่อสุขภาพและทรัพย์สิน



ที่มา: มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมา การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการเฝ้าระวังเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค อาทิ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ดำเนินโครงการบริหารจัดการศูนย์เฝ้าระวังการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อติดตามสอดส่องและตรวจสอบความเป็นอันตรายของสินค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค จัดทำฐานข้อมูลการห้ามขายหรือการเรียกคืนสินค้า เฝ้าระวังและตรวจสอบโฆษณาทุกสื่อที่อาจเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การดำเนินการกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพอาหารปลอดภัย อาทิ



สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินโครงการสนับสนุนประชาชนบริโภคอาหารปลอดภัย โดยการส่งเสริมให้ร้านอาหารใช้วัตถุดิบปลอดภัย ที่มีการผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และมาตรฐานหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีสำหรับการผลิต (GMP) และการควบคุมมาตรฐานการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคผ่าน www.consumerthai.org

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการเติบโตของตลาดการค้าออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ผสมกับผู้บริโภคบางกลุ่มยังขาดข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอในการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการด้านสุขภาพและผลิตภัณฑ์สุขภาพ การขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิของผู้บริโภค และปัญหาผลิตภัณฑ์หมวดอาหารและยาที่ถูกยกเลิกฉลากและผลิตภัณฑ์ไม่มีเลข อย. ที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ล้วนเป็นความท้าทายสำคัญของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคที่ภาครัฐควรเร่งแก้ไข

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ภาครัฐควรมุ่งพัฒนาระบบควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้ร้องเรียน สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สามารถปฏิบัติงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของภาครัฐ นอกจากนี้ ควรมีการทบทวนกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภคทุกกลุ่ม



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ระบบหลักประกันสุขภาพ

● เป้าหมาย ●

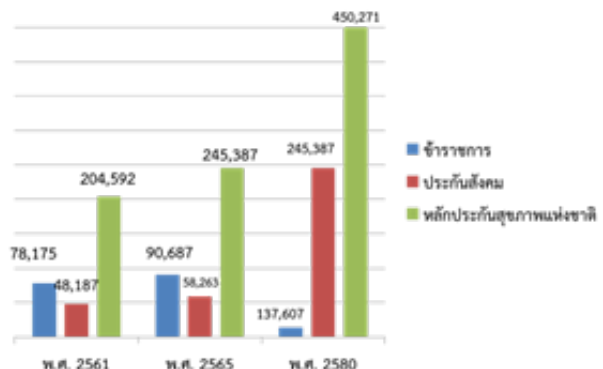
เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนมีกลไกหลักในการบริหารจัดการทางคลังกสุขภาพระดับชาติ โดยค่าใช้จ่ายด้านหลักประกันสุขภาพอยู่ในระดับที่การคลังของประเทศสามารถรองรับได้

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

รายจ่ายสุขภาพรัฐอยู่ในระดับที่เหมาะสม (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.5 ของ GDP และมีรายจ่ายสุขภาพภาครัฐต่อรายจ่ายภาครัฐรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 17)

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างสูงในการจัดระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมคนไทยทุกคน แต่ยังมีความแตกต่างของสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลระหว่างระบบหลักประกันสุขภาพ ขณะเดียวกันรายจ่ายของระบบหลักประกันมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาระการคลังจากระบบหลักประกันสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มอย่างต่อเนื่อง จาก 204,592 ล้านบาท ในปี 2561 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 245,387 ล้านบาท ในปี 2565 ทั้งนี้ ในปี 2561 ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 2.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพเพื่อสร้างหลักประกันทางด้านสุขภาพที่จำเป็นให้ครอบคลุมประชาชนไทยทุกคนอย่างทั่วถึงและมีความต่อเนื่อง

การคาดการณ์ภาวะทางคลังกจากระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ (หน่วย ล้านบาท)



ที่มา: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบหลักประกันสุขภาพ มุ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้แก่ การอนุญาตให้ผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเข้ารับบริการในหน่วยบริการปฐมภูมิได้ทุกที่ โดยที่ผู้ป่วยไม่ต้องใช้ใบส่งตัว อีกทั้งผู้ป่วยมะเร็งเข้ารับบริการได้ในสถานบริการที่มีความพร้อม ตลอดจนการแจ้งเปลี่ยนหน่วยบริการและรับบริการได้ทันที ซึ่งจะเป็นการยกระดับการบริการให้ประชาชนได้รับบริการสุขภาพภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพอย่างเหมาะสม (สปสช., 2563) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน อันเป็นเป้าหมายสำคัญเป้าหมายหนึ่งที่กำหนดไว้ภายใต้การปฏิรูปเรื่องระบบหลักประกันสุขภาพ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความยั่งยืนของงบประมาณด้านสุขภาพ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพ ยังเป็นความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพ เนื่องด้วยประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจะยิ่งทำให้ความต้องการการบริการด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะ



ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประกอบกับประชากรไทยยังมีการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อไม่เรื้อรังมากขึ้น ซึ่งเป็นโรคที่มีการใช้บริการด้านสุขภาพและมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงและต่อเนื่อง นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของภาระทางการคลังของภาครัฐในการดูแลด้านสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ การบริหารจัดการข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของไทยยังขาดการบูรณาการในภาพรวมของประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความแม่นยำในการคาดการณ์การใช้จ่ายด้านสุขภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูป ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงบประมาณด้านหลักประกันสุขภาพที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการเข้าสู่สังคมสูงวัยและอัตราการเจ็บป่วยโดยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สูงขึ้น โดยการศึกษาถึงรูปแบบการเงินการคลังที่มีแหล่งเงินที่หลากหลาย อาทิ การจ่ายเงินสมทบ การร่วมจ่ายตามระดับรายได้ที่มีการจำกัดเพดานค่าใช้จ่ายสูงสุด และการใช้เงินภาษีท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่ชัดเจน และมาตรการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยรองรับภาระค่าใช้จ่ายด้านหลักประกันสุขภาพให้อยู่ในระดับที่การคลังของประเทศสามารถรองรับได้ นอกจากนี้ ควรพิจารณาถึงวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อความสะดวกและความชัดเจนต่อการประมาณค่าใช้จ่ายในอนาคตของทั้งประเทศ อันจะนำไปสู่การสร้างคามยั่งยืนให้แก่ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในระยะยาว

